

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul IV — No. 14.

4 Aprilie 1899.

IN AȘTEPTARE

E cert, că una din cauzele pentru care Românii de peste munți nu s'au mai manifestat politicește în mod departe resonător a fost împrejurarea, că guvernul pașalicesc al Baro-nului Bánffy, călcînd în picioare legile Ungariei, oprea prin organele sale orice încercare de organizarea politică a Românilor, după ce ministrul Hieronymi declarase partidul național român din Transilvania și Ungaria disolvât.

Bánffy nu ținea de loc, ca guvernămîntul său să se distingă prin respectul legilor. Pentru el, suprema lege era propria lui voință și idealul maghiarizării îi se părea mai presus de orice drept, de orice considerații morale-politice.

Era deci firesc, ca sub domnia acestui satrap furios mișcarea naționalităților să fie «ținută în frîu», cum se laudă el, mai ales că i-a succes să-și angajeze felurite instrumente pentru sugrumarea în special a chestiunii românești.

Toată lumea este de acord, că toată politica lui Bánffy era un lanț de violențe și de perfidii. O astfel de politică este osîndită în ziua de azi în societatea oamenilor culți, ea este

profund imorală și sinistramente anti-patică chiar și în acele cercuri politice care admit machiavelismul pînă la oare care punct, cînd vorba e de un ideal mare și etic.

Politica ce tinde a extermina naționalități conștiente, o fi și ea idealul unor capete scrintite, dar de sigur nu e nici măreț nici etic, prin urmare nici cercurile politice «mai emancipate» nu pot să aprobe politica de infamii a Bar. Bánffy. De aceea era natural, ca d. *Széll*, noul ministru, president al Ungariei să facă în mod ostentativ declarația, că el va governa cu legea, dreptul și dreptatea.

Eu cred, că Românii de peste hotarele apusene ar trebui să pună la încercare în mod direct valoarea acestor principii pe care șeful guvernului unguresc le-a accentuat și ține a le accentua și acum ori de cîte ori i se presintă o binevenită ocaziune.

Dreptul de întrunire este în Ungaria, ca multe alte drepturi, *nețăr-murit* pe — hîrtie. Legea nu prevede, pe cît știm, nici un fel de restricțiune la acest drept. Cetățenii se pot întruni și n'au să ceară «concesie» de la vr'o autoritate ca să țină o adunare publică ci au pur și simplu să «*insinueze*», — cum se zice peste munți, — la primăria respectivă că au de gînd să țină în cutare zi, în cutare

loc, la cutare oră o întrunire publică. Autoritatea e slobodă apoi să trimită la acea întrunire un reprezentant al ei, care să asiste acolo, *dar ea nu are*, după lege, nici un drept de epitropie asupra adunării; reprezentantul ei n'are voie să întrerupă pe oratori, să-i amenințe, sau să dissolve întrunirea. Tot ce poate face este: să dea raport superiorilor despre vorbirile rostite. Liberă este apoi autoritatea competentă de a da pe orator în judecată, dacă găsește că «a agitat» în discursul său.

Așa sună și se interpeleză legea aceasta în Ungaria când vorba e de — Maghiari. Față cu naționalitățile însă, această lege nici nu există; pentru acestea nu încăpea, sub domnia guvernelor din urmă, absolut nici un fel de drept de întrunire. D. Széll se recomandă cu insistență ca păzitor al legilor.

Românii să caute a provoca una sau mai multe întruniri «electorale», cum li se zice, și vor vedea și ei și noi și lumea străină dacă noul cabinet unguresc e într'adevăr condus de un șef cult, sau de un alt hipocrit în liberalism.

Verax.

FAIMOASA SECȚIUNE

Secțiunea domnului Jeszenszky este pe punctul de a fi disolvată.

D. Dr. Jacso Benedek, un profesor maghiar care se ocupase mai mulți ani cu chestiunea românească și pe care Bánffy și-l atașase ca un fel de mână dreaptă, a fost dat afară de domnul Coloman Széll pentru-că a scris faimoasa broșură banffyistă, cum îi se zice, și pentru că în-

tr'insa divulgase lucruri, pe care domnul Pollony le numește secrete de stat.

Care va să zică d-l Jacso Benedek s'a dus pe urma ex-șefului său, iar ziarurile din Budapesta anunță că și caraghiosul individ Jeszenszky, această caricatură a lui Méternich, își face geamantanurile.

Par-că ar fi vorba de un fel de lichidare a politiceii ce se făcea în faimoasa secțiune?...

TÎNGUIRI MAGHIARE

Amar se tînguește într'un articol de aproape trei coloane una din cele mai răspindite foi maghiare («*Bud. Hrlp.*»), că ce i drept parlamentul și politica s'au vindecat, însă boalele sociale nu, și că pe toate terenele se simt relele stărilor răsturnate.

Episcopii și stăriții de mănăstiri sîrbești — zice — sunt invinuiți cu administrare neconștiințioasă; din Marmăția fuge un director de bancă, care e prins în Viena și se descopere despre el, că 'a defrauda, 50.000; de asemenea un fisolgăbireu a fost aflat cu lucruri nepermise, cas, care deși mic, caracterizează atît de mult administrația ungurească. Nu mai puțin este însemnat țipetul notarilor comunali din Bihar, pentru că ministrul de justiție vrea să le oprească a mai încheia ei contracte de vindere-cumpărare pe imobil și vrea să dea acest drept notarilor publici. Măsura asta sau va face, ca notarii să piară de foame, sau să defraudeze. De aceea «noua eră» va trebui să facă imposibile defraudările și să urmărească strașnic corupțiunea. Apoi continuă:

«Guvernul căzut, adese-ori s'a lăudat cu politica lui național-maghiară și nu se poate nega, că în jurul maghiarisării numelor și a numirilor de localități are merite. Abia însă

a încetat frica, ce a isvorit din forță, și iată că se ivește efectul contrar al apăsării. Am vorbit — zice — despre casurile din Santova și Szarvas, și nu vorbim acum despre agitațiunile radicalilor sârbi și ale Valahilor, cari protestează chiar și contra aceea, ca Reuniunea culturală română să dea obiecte etnografice pentru muzeu ce-l va înființa în Clușiu «Karpategysülletul» ardelean. Decît aceste e cu mult mai deosebit faptul, că în Dumineca Paștilor episcopul luteran Baltik a ținut o predică slovacă în Balassagyamart, din care cauză Maghiarii au părăsit biserica. Din potrivă, în Tolna, în comitetul lui D. Perczel, preotul catolic începe a predică ungurește și Șvabii părăsesc biserica și fac turburare în piață cu caracter național german. Cine ar fi crezut ca în capitala Neogradului panslavismul să-și scoată capul, iar în comitatul Tolna să se demonstreze în contra Maghiarilor?»

Foaia maghiară continuînd spune, că în Budapesta social-democrații interuaționali țin adunare, vorbesc ungurește, nemțește și sîrbește și dau jos pe un coleg al lor, care a recomandat social-democrația pe basă națională. La congresul acesta apare din nou socialismul agrar și se plînge, că muncitorii de cîmp n'au pămînt, nici lucru, nici pîne și că puterea i-a apăsât, împușcat și închis. La acest congres au luat parte 114 deputațiuni cu mandat, ceea ce dovedește, că temnița n'a putut pune capăt socialismului.

În fine gazeta maghiară adînc îngrijată spune, că noul guvern are destul de lucru și destule griji, pentru-ca să îndrepteze retele moștenite ale sistemului căzut și să reformeze unitatea națională și societatea maghiară în moravuri și în pace.

DIŢ VREMURI APUSE

Mulți dintre noi au observat acest fenomen, inexplicabil pînă la un punct, că poeții și romaniștii noștri nu găsesc nici un motiv de inspirație, nici un subiect potrivit, în evenimentele dela 1848 de aici și de peste munți, cu toate că aceste evenimente sunt de o determinantă importanță pentru noi.

Cu atît mai veseli am citit drăguțul volumaș al Doamnei *Iudita Secula n. Truța*, «Din vremuri apuse», apărut de curînd în capitală. Este o mică colecție de amintiri istorice de prin anul 1848 de peste munți.

Forma în care sunt scrise aceste prea interesante schițe istorice e atrăgătoare, mai ales că limba e corectă și adesea poetică și plină de energie.

Cetînd aceste amintiri, par-că auzi povestînd pe o veritabilă mamă romînă despre durerile și nădejtile poporului ei (1).

Ținem să reproducem următoarea parte din aceste mișcătoare memorii:

Nu este pana unei femei pentru a descrie un război. Pana femeii, precum și cuvintele rostite de ea să fie ca diamantul, care din orice parte îl vei privi raze dulci să răspîndească.

Femei sunt.

Sunt 50 de ani de atunci.

Alungați de gerul ernei, în inimă cu focul și dorul unei idei, idei mărețe, de libertate națională, alergau *tribunii* unul după altul la casa din deal de lîngă biserica cea cu turnul roșu, la *Truța*, preotul Cricăului. Se părăndau, după cum le erau împărțite posturile și diviziunile, organizînd armata.

(1) Scrierea se capătă la toate librăriile. Prețul 1 Leu.

Devastările și omorurile începuseră; e tristul an 1848.

În cassa «popii» găseau, pe lângă soți de arme, casă, inimă caldă, și tot ce se oferă cu drag oșteanului care luptă și e gata să moară pentru țară, și dreptul ei străbun.

Afară șueră vîntul iernei, care pentru unii, fericiți, are farmecele fericirii înfloritoare, cum zice Heine; iar în casă, pocnește focul în sobă, încălzind pe sosiții aproape înghețați, pe cari un prînz sau o cină bună, udată cu vin produs de frumosul promontoriu al Ardealului, să uite suferințele zilei îi face.

Eram prea mică decît ca să-mi pot de multe aduce aminte, foarte puțin mi-a rămas ca reamintire proprie. Cu atît mai vii îmi stau în memorie povestirile auzite din rostul neuitărilor mei părinți. Vară sub nucul din grădină, ședeam pe bancă și adeseori îmi povestea tatăl meu de lupte, iar ca conclusie îmi zicea: «Copilul meu, nu-ți las atîtă moștenire fără ce am avut și eu: cinste și nenorocire...»

Iarna, în glume și povești, făceam la jocul de cărți «kunststück»-uri, pe lângă porumb fiert; ș'apoi nici povestirile sfîrșit nu mai aveau. Ce-mi aduc aminte din cele văzute de mine, e vecinica mișcare, vîjeitul aerului, și împușcături ce se auzeau une-orî; erau mulți domni la noi, mulți cîntau, unii erau cu barbă mare și cu cojoc, alții fără barbă; era și o doamnă cu bonetă albă în cap, căruia îi ziceam «Néni»; o fetiță mai mare pe care o chema Anica și care îmi făcea păpușe din sdrențe.

Revăd scena cum Anica se căsnea să lege pe capul unei păpuși o bucată de mătasă neagră și nu putea, fiind prea mică—și m'a certat că nu țiu bine păpușa.

Atunci văd că iese din casă mama mea de braț cu doi domni, cari o urcă într'o trăsură cu cobără (coviltir); ne iau și pe noi copii, pe mine, pe frații mei Petre, Pavel Ioan și Ana (care era de șase luni numai). De atunci n'am mai văzut nici pe doamna «Néni», nici pe Anica.

Știu că era frig, și nu ne puteam uita afară din trăsură, fiindcă bătea aspru vîntul. Țiu minte că la trăsură nu erau cai, că mergeam de tot încet. Vedeam în drum

tulee de porumb; nu mergeam pe drum, ci peste hotar, cu boii. Auzeam zicîndu-se: «Vin Ungurii!»

Aci îmi vin în minte strofele din Schiller:

«Din tot cortegiul vesel
«Ce mă înconjurase,
«O, cine lângă mine
«Cu dragoste va sta?...»

Nimic mai grozav decît un răsboiu civil, zicea iubitul meu tată, povestindu-ne în-tîmplările din anii de tristă aducere aminte pentru ori-ce suflet de bine simțitor, grupîndu-ne în jurul său pe banca din grădină, sub nucul secular. Nici un element, din toate elementele naturii nu este așa de neînfrînat și teribil cum este omul înfuriat. Cîte vieți s'au stins cu Revoluția din 1848! «Perduți sunt 40.000 de tineri și bătrîni, dar toți Români verzi ca stejarul, a căror sînge a îngrășat în 1848—49 cîmpiile, văile și munții Daciei superioare. Perdate sunt multe milioane ce am sacrificat noi, frații și fii acestora, pe toate cîmpurile de resboi și pe toate căile, alergînd cînd la Blaj, cînd la Cluj, cînd la Sibiu, cînd la Innsbruck, chiar și la Pesta, și mai pe urmă la Viena, pentru a ne ridica la starea și statul, din care ne-a scos astuția și perfidia adversarilor, pentru a fi cunoscuți prin lege națiune politică, cu egale și asemenea drepturi acasă, la comitat, în dietă, etc.», acestea le zice viteazul și încă energicul *Azentie Severu* (1), care știe mînuî condeiul, cum a mînuît odată sabia.

Voiu începe povestirea mea cu descrierea marelui Adunări dela $\frac{3}{15}$ Mai, ținută pe *Cîmpul-Libertății*. Și voiu urma cu înșirarea evenimentelor în forma în care bunul meu tată mi le-a spus, căci așa mi-a rămas în minte, de suflet mi s'au lipit, și în forma grăirei lui dulci le pun pe hîrtie:

40.000 de Români ridicînd mîna dreaptă spre cer, cu trei degete împreunate, jură fidelitate înaltului Tron a Habsburgilor, jură luptă pe viață și pe moarte, pentru libertate, frăție, și egalitate în fața legilor, insignii ce cu litere de aur se zugrăvesc pe stindard.

Baronul *Ladislau Nopcea*, fiul preotului

(1) Răspunsul la «Cartea Neagră». Brașov 1897. Prefață.

român din Fărcădin (Țara Hațegului), pe atunci comite suprem (fișpan) al comitatului, a ridicat spre jurământ mina îmbrăcată în mănușe albă. *Bărnuț*, care era la tribună, lângă el cu *Papiu-Ilarian* și *Gheorghe Bariț*, au strigat — de au auzit toți de prin prejur : «Jos cu mănușa, Vasilică Nopcea !» Baronul a scos mănușa — și au jurat cu toții...

Sosiți de la marea adunare națională de la Blaj — povestea tatăl meu — ne cuprind griji mari, avînd zilnic rapoartele cele mai amenințătoare. Tribunii la noi erau concentrați ; aci veneau ștafetele cu scrisori din toate părțile ; din Dobrițin chiar, reședința lui *Kossuth* — care nu voia nici mai mult nici mai puțin decît detronarea împăratului și proclamarea sa de rege al Ungariei «ungurești».

Românii nu aveau o armată disciplinată, ca honvezii ungurești, dar erau în «lagărele» lor mulți soldați și ofițeri din armata imperială ; între grănițeri cu deosebire erau mulți ofițeri.

Tribunii, făcîndu-și planul de apărare și de atac, au petrecut la noi de prin Martie pînă în iarnă, cînd s'a început și aici grozava vărsare de sînge.

Dumnezeu par'că a voit ca în anul 1847 să fie bucate și vin mult și bun, în cît aveau de toate din greu. Veneau și se duceau tribunii ; unii stau în permanentă, și nu se duceau decît pînă la Alba-Iulia de mai vedeau ce e prin cetate.

Erau între ei tineri, vre-o 60, studenți academici din Pesta, Pojon, Cluj, Oșorhei cei mai mulți însă din Sibiu și Blaj. Floarea cîmpiei toată era aici și tot ce era elită care cu mîndrie s'a ridicat contra dușmanului secular. Erau și conșcolari de-ai mei, unii din «retorică», alții din «sintaxă», ca *Maioreșcu*, *Laurian*, *Aurelian*, *Bărnuț*, *Pumnul*, era *Bariț*, *Crișan*, *Papiu-Ilarian*, *Lugoșanu*, *Rusu*, *Faur*, *Antonelli*, *I. Raț*, popa *Raț* ; apoi *Vlăduț*, *Arpady*, frații *Mureșan* din Năsăud, *Buleanu* din Sebeș, *Orbonaș* din Oșorhei, *Filip* și *Filipan* din Reghin. Din munții apuseni, cu iubitul lor comandant *Avram Iancu*, erau : *Corcheș*, *Andreica*, frații *Tobias* cu tatăl lor în frunte frații *Șuluf*, *Frîncu*, și mulți alți, pe cari numai dacă i-aș vedea mi-aș aduce aminte. Din aceștia, ca norocul, a rămas o parte.

Doi frați *Murășeni* și *Arpady*, băeți drăgălași, cîntăreți, dansatori și cu îndemînare la de toate, au fost otrăviți de Unguri în hotelul *Szent-Péter* din Alba-Iulia. Nu mai era sigură viața omului dela un moment la altul. *Corneli*, jurist, coleg cu *Iancu*, a fost otrăvit la *Turda* ; *Grigorie Stan*, vărul meu, a fost pus la avant post, și l'a împușcat un camarad de școală al lui.

Azentie Severu și *Simion Balint* erau deja organizați, își aveau regimentele adjustate cînd ne-au spus : «fi-ți gata !» Se apropiuau cruzimile și spre noi, din spre *Zarand*, care era în foc.

Fie-care din tinerii tribuni a avut un rol frumos în acest război civil. Unii au stat pînă ce au căzut în luptă, alții au avut norocul să scape vii. Alții au scăpat în dulcea Românie, plecînd cu gîndul ca să ne mai rămînă cine-va, să se păstreze căpetenii pentru neam, dacă lupta va fi disperată... *Bariț* și *Maioreșcu*, oameni cu familie, *Dumnezeu* știe cum au scăpat cu viața ! *Bariț* a trecut *Oltul* într'o luntriță de scoartă de gorun, și deși s'a adăpostit la familia *Goleștilor*, totuși a fost prins în urmă de *Muscali* și dus la *Cernăuți*, în șir cu criminalii ordinari. Au și desertat unii, ca *Nopcea*, *Hidvégy* și *Minzat*, dar n'au făcut alt rău decît că s'au ascuns cît ce au putut, unde au putut. Nenumărați preoți, între cari și *Vlăduț*, un bun prieten al nostru au dispărut fără de urmă.

Din *Zarand* vine *Kémeny Farkas*, comandirul oștirilor *kossuthiene* !

Din *Zarand*, spunea, fie ertat tatăl meu, a început focul revoluțiunii dela 1847. Din *Albac* și *Vidra* au fost comandanții popoului răscolat, care similare drepturi reclamă la 1848.

«Am văzut, — îmi povestea moșul vostru — pe *Horea*, pe *Cloșca* și pe *Crișan* ; am văzut pe mama, nevasta și frumoasa fată a lui *Horea*. Veniseră aici la *Cricău*, la curtea grofului (conte) *Emeric Teleky*. Groful, ca și nepotul său la 1848, plecase în țările meridionale. Tata era vătaful *Curții* și a rămas singur stăpîn în *Curte*. Sosesc *Moții* dela *Vidra*, toți pe cai mici și iuți ca fulgerul. În urma lor nu mai avea capăt, un șireag ce venea în trap ; erau femei, neveste, fete mari, frumoase ca dimineața primăverii, — toate cu mărgelile și inele, și

cu pălării bărbătești în cap. Eram băiat de opt ani. Aveam în mână o pînișoară mică, cum li se fac copiilor cînd se coace pînea la case. Vine un stegar, care se coborîse de pe cal, și îmi iea pînea din mână. Am plîns cu jale — eram copil fără mamă... Stegarul m'a luat în brațe, m'a mîngîiat, ca să-mi treacă spaima și frica, și mi-a zis că dacă 's român să nu plîng. Avea acei «soldați» uniforma croită întocmai ca a soldaților împărătești, numai că era albă de tot, și în cap purtau o căciulă de miel cu o pană de corb. *Vătafi*, sau prefectii, așa se numeau ofițerii, aveau pene sure de vultur.

«De două ori, de trei ori am văzut pe Horea; avea un păr creț de tot. Și odată l'am văzut cu un mintean lung și larg, încins cu un lanț de inele. Spuneau oamenii că acel mintean i l'au făcut moaștele cînd s'a întors dela Impăratul, din Viena, unde se dusesse pentru dreptățile Românilor.

«Și cum au ajuns să-i facă acel mintean? Se zice că o femeie din Vidra ar fi văzut pe tînărul împărat *Iosif II* odată în biserica din cetatea Belgradului; și era îmbrăcat înfr'un mintean alb lung căptușit cu roșu; — era de catifea. Și s'a gîndit, că «dacă dă Dumnezeu să avem noroc să ni se întoarcă Horea sănătos, așa mintean o să-i facem». Și lanțul de încins, i-l vor face din inelele lor, ce poartă moaștele la briu — chiar și astăzi.

«Abea de un an venisem, pe atunci, cu tata din țara săcuiască, din *Háromszék*, lăsînd moșie și drepturi unui unchi al meu, de care nimic în urmă n'am mai știut mulți ani. Plecasem, ca cel desnădăjduit. Și iată pentru ce:

«Tata a primit o scrisoare, în care i se spunea că fratele meu mai mare, care era deja avocat, și-a schimbat numele, și a trecut în neamul Ungurilor, cu numele de «Halmy». Tata la această tristă știre l'a desmoștenit, și i-a scris că nu-l mai recunoaște. În urma acesteia el și-a pus capăt vieții, aruncîndu-se în Mureș la Aiud. Mama la știrea morții fiului său a ajuns neconsolabilă, și în curînd am pierdut-o și pe ea. Iar tata ne mai aflîndu-și loc, a pornit și a ajuns aici cu mine, care eram de șapte ani, și cu sora mea în vîrstă de doi ani. Am venit să aflăm adevărul aici, aproape de Aiud. Am tras la curtea grofului, al

cărui fiu a fost într'o școală cu nefericitul meu frate, și am sosit tocmai cînd se pregătea lumea de bătaie»...

Acea împrejurare a scăpat viața strămoșului meu în vremea Horii — am auzit cu urechile mele spunînd pe moșul meu — că s'a plîns chiar lui Horea de nenorocirea ce l'a ajuns și l'a adus să-și părăsească țara și moșie.

Eu iubeam pe moșul meu; — abea îmi mai aduc aminte de fața lui. Știu că era tot cu noi, ne iubea mult, pe frații mei și pe mine ne cînta, și nu ne permitea să ne certăm copii între noi. Totdeauna avea ceva pentru noi ca să ne facă bucurie. El a fost cel mai iubitor părinte, care în cursul pregătirilor pentru Revoluție, care pentru el era a doua, a stat și a ajutat pentru noi cu toată povara anilor și a inimilor pustii.

Urmez iarăși povestirea cu graiul tatălui meu:

Auzind de venirea lui *Kemény Farkas* (1848) am căutat împreună cu moșul tău și am angajat un servitor, un săcui, cu numele *Szász Pali*. Avem trebuință de un servitor mai mult căci erau mari și multe greutăți la casa noastră, în care mamă-ta neconținut întocmea ca în orice timp 30—40 inși să aibă de toate cele de trebuință. Două femei erau numai la fert și spălat; altele la coptul de pînea; doi feciori aveau serviciul în casă, doi în afară. Soseau tribunii bună-oară, călare, trebuiau prevăzuți caii, etc Aveam peste o sută de care de fin.

Cînd a plesat contele *Teleky*, în a căruia curte a crescut tatăl meu, m'a rugat, zicîndu-mi: «Reverende Pater, eu văd că timpurile sunt tot mai triste. Europa întreagă e mine în flacări; eu plec să-mi iau familia dela Cluj, și trecem în Italia sau Elveția, pînă va liniști Dumnezeu inimile și capetele aprinse. D-ta, care ai o rutină cunoscută, pe care eu mult mă răzim, — te încredințez să faci tot ce vei vedea de bine în Curtea mea. Iată aci și o scrisoare, — dacă soarta va fi ca să nu ne mai întîlnim. Vie ce va vrea Dumnezeu asupra acestei curți; folosească cui cei place, ce va găsi. Dacă în Revoluția lui Horea au scăpat zidurile și pămînturile, vor scăpa și acum. Lucrează moșia și de acum înainte cu aceleași condiții ca și pînă aci, și primește înainte mulțumirile mele și ale

contesei. Și dacă Dumnezeu nu ne va mai întâlni, să fie bine-cuvîntată în cer întâlnirea noastră, unde ca egali vom fi cu toții».

A plecat groful și a lăsat pe Kelemen ca păzitor «tittartău» al domeniului său, sub controlul meu.

Acest ofensat că nu are mîină liberă, pe de altă parte ca unghur îndirjit, avea ochii răi asupra mea.

Am luat de servitor pe Szász Pali, mai mult de dorința tatii, fiind că e și el din Săcuime, și e tot de legea noastră, dar știe puțin românește. Era un bun servitor; cu deosebire știa să servească la masă pe domni, dintre cari unii erau cavaleri de întiul raug; bună-oare I. Raț, Arpady Corneli, Murășenii, Papiu-Ilarian. Erau băieți eleganți, și le prindea bine servitorul îndeminatec. Iancu și Frincu în totdeauna făceau glume cu el; îi spuneau că nu e unghur, ci sas, după mine, și fiind blond și tăcut...

Cărbunele stins arde mai rău!

Cînd Iancu ne trimete veste din Munții apuseni că vin Ungurii din Zarand cu Kemény Farkas în frunte, și pe unghuri îi pervin Moții, toți ne îmbrăcăm în haine românești, și ne gătăm de plecare, penîru a ne scăpa viața. Szász Pali asistă la pregătirile de plecare. Am îngropat două buți cu scule mai de preț; alte două cu grîu; altele cu porumb. Peste ele am presărat pămînt nou, și am semănat salată, care în curînd a și răsărit.

Szász Pali stătuse la noi șase luni.

Dînd să plecăm — Szász Pali nu-i!

D'ALE NOASTRE

ATITUDINEA LIGEI

Articolul nostru din urmă «*Ce face Liga*» a produs o adîncă mulțumire în ligistii de baștină, în oamenii care de la înființarea asociațiunii noastre și pînă astăzi, au stat zid în prejurul Ligii și care nu au avut

măcar o singură dată «momente» de «desgust» și «plictiseală» în cauza națională cum au avut mulți alții, dintre cei vorbesc mereu de «sfînta chestie națională» dar nu fac nimic pentru ea.

Suntem veseli că scrisorile ce primim ne aduc această știre.

Tot din scrisori și din grai viu aflăm însă că sunt și oameni cărora nu le place de loc atitudinea pe care o păstrează Liga și pe care o schițasem în numărul trecut.

Aceștia sunt de două categorii. Unii atribue Ligei răspunderea pentru toate acțiunile studentimei, alții iarăși nu înțeleg, că pe aceste vremuri de conflicte profunde în chestiunea națională Liga să stea cu mîinile în sîn și să nu se pronunțe și ea în mod hotărît într'un fel sau altul.

E natural, ca oamenii cari pun interesele de partid deasupra chestiunii naționale, să nu fie tocmai încîntați de această atitudine a Ligii. Din fericire, sunt puțini la număr acești oameni politici.

Noi suntem foarte mulțumiți că adevărații și statornicii susținători ai Ligii aprobă fără rezervă atitudinea ei.

Numai în astfel de condițiuni Liga se poate susține, și suntem siguri că și cei mai mulți dintre oamenii noștri politici din ambele tabere, împărtășesc acest mod de a vedea.

Ligist.

Banchetul pentru d-nul Barbu Delavrancea

Comitetul central executiv al Ligii hotărîse săptămîna trecută, ca printr'un banchet să onoreze atitudinea pe care a avut-o Domnul Barbu Delavrancea, vice-președintele comitetului Ligii, în chestiunea națională.

Banchetul însă nu putu să aibă loc, deoarece d. Delavrancea își exprimă dorința ca comitetul să renunțe la această sărbătoare.

Iată scrisoarea d-lui Delavrancea adresată președintelui Ligii în această chestiune:

Domnule Președinte,

Comitetul central al Ligii a binevoit să hotărască a mi se da un banchet pentru atitudinea mea în chestiunea națională. Hotărîrea d-voastră este o mare onoare, deși eu n'am făcut alt-ceva decât să-mi îndeplinesc datoria de român. Dar ori-cît de mare ar fi onoarea ce-mi faceți în tristele împrejurări în cari ne aflăm, eu cred că nu e timp de banchet și sărbători. Vă rog, din toată inima, domnule Președinte, ca să fiți pe lângă colegii d-voastră și ai mei, interpretul dorinței mele să să renunțați la acest banchet.

Primiți, vă rog, sentimentele mele de sinceră amicitie.

Delavrancea.

26 Martie 1899.

BANFFY — „MEȘTER-STRICĂ“

D. Pásmándy vestitul agent călător al guvernelor maghiare publică în *Maghárország* următoarele reflecții asupra lui Bánffy, pe care le reproducem și noi după traducerea *Tribunei*.

«Baronul *Desider Bánffy*, se mîndrește mult cu aceea, că ce bună politică de naționalități a urmat el. El avea obiceiul modest de a-și da prin intimii săi epitetul «cel mai naționalist ministru-president». Și pentru-ca guvernarea sa de patru ani să nu dispară fără nici o urmă, cu ocaziunea demisionării sale a pus la cale publicarea vre-o jumătate de duzină de scrieri volante, în care excelența sa e lăudat pînă în al șeptelea cer.

Azi semioficioasa vieneză, «*Fremdenblat*», zice despre una din aseste broșuri, că e scrisă la *strîmtoarea extremă*, și e un lucru de clacă, basat parte pe neadevăruri, parte pe fapte întortochiate. Astfel caracterizează organul ministerului de exsterne, cu o lună după demisionarea lui Bánffy oin scaunul de ministru-president, broșura intitulată

«*Politica de naționalități a lui Desider Bánffy*», nu numai concipiată de dînsul, dar scrisă chiar direct la ordinul dînsului,

Poate-se oare o palmă mai teribilă decît aceea, că același Goluchowski, pe care Bánffy în broșura amintită îl presentă ca alungat din București de contele Kálnoky, iar dînsul, adică Bánffy, 'i a netezit cărările spre a ajunge ministru de externe: zic, același Goluchowski numește pe fostul ministru-president «meșter-strică (*Stümpfer*) în diplomație». Acum este la iveală, că ce mărime artificială a fost Desider Bánffy și pe ce șubrede base era pusă vestita lui influență în Viena.

Br. Desider Bánffy în aroganța sa credea despre sine, că el e un om providențial, a cărui misiune e să creeze statul maghiar unitar național. În toate chestiile 'și-a văgat nasul, toate afacerile le-a sgîdărit, dar nici o chestie n'a rezolvat, nici o afacere nu a terminat. Incidental, fără nici un sistem, a tractat și chestia naționalităților.

A scutat tainele aceleia și cînd de pe cutare ori cutare secret valul era tras deja jos, le acoperea cu vâl nou. Făcea cum făcea bărbatul nătîng al nevastei rele: *privea prin gaura cheiei*. Acum știu deja, că mă înșeală nevasta! Bánffy încă știa, că Românii conspiră, că ațîță focul în contra noastră în țară și în străinătate de o potrivă, dar de a păși contra agitatorilor serios, conștiu de sine, cu scop bine stabilit nu avea curaj. Și mai puțin a cutezat să descindă la izvorul relelor. N'a pus în lucrare nici o unică reformă, care să fi clarificat chestiunea de naționalități dela noi. N'a luat nici o unică dispoziție salutară și eficace, prin care să fi înfrînat pe agitatori, ori — ceea ce ar fi încă și mai necesar — prin care să fi prevenit agitațiile naționalistice.

În ziua cînd d. Bánffy devenise ministru-president, mulți eram de părere, că în sfîrșit a bătut ceasul de revanș. Eu însumi credeam morțiș, că Bánffy va *isprăvi radical cu naționalitățile*. Ca fișpan în astfel de direcție a lucrat, iar ca president al Camerei ne îmbărbăta hotărît, că dacă va ajunge la putere — se va schimba politica de naționalități a guvernului.

Ciți-va colegi deputați ardeleni, în frunte cu bătrînul baron Ioan Kemény, mă în-

demnaseră să merg în Ardeal și să văd însumi ce se petrece acolo, Această era pe timpul procesului *Memorandului*. Am mers la Cluj, am cercetat toate emporiile locuite de Valahi, mers-am și la București, și în fine am cutreerat și prin Dobrogea. Am văzut expansiunea valahă dela Oradea-mare pînă la Marea-Neagră. Am simțit puternicul puls al pan-românismului. Am călătorit la congresele interparlamentare, la Haga, la Bruxella. Pretutindenea am fost de față, unde Valahii ne atacau. În ziare din străinătate m'am încurcat în polemii eu agenții Ligei. Scris-am broșuri polemice și eu însumi. Dar am făcut încă și mai mult. Am adus din temnița dela Seghedin pe *Lucaciu Coroianu* ca să mulțumească lui Bánffy grațiarea din partea Regelui.

Ei! După atîtea ostenele — și după ce am fost privitor de aproape al evenimentelor, — pot să afirm în clară cunoștință de cauză, că politica de naționalități a lui D. Bánffy nu a fost bună nici în fond, nici în executarea ei. De aceea apoi nici n'a avut rezultatul recerut, deși — și aceasta trebuie s'o recunosc în toată sinceritatea — Bánffy a lucrat foarte mult în această chestie și poate-că și mai mult a pus pe alții să lucre.

Ungaria nu e stat tocmai așa de *poliglot* cum cred mulți inși. Ungaria nici nu e stat așa de slăb, cum mulți îl vestesc. Numai cît la noi abnegațiunea, micimea de suflet face să se clatine încrederea în forțele națiunii noastre chiar și în aceea, cari chemați ar fi să o ridice la valoare. Numai astfel se poate apoi întîmpla, că cu un popor de rassă curat maghiară de peste opt milioane și cu dousprezece milioane de popor întemeietor de stat (*államalkotó*), ce se mărturisește a fi de naționalitate maghiară și se închină acestei idei (?) — nu suntem în stare să întemeiem și exerciăm mai pe sus de ori-ce îndoială supremația noastră de limbă și de rassă. Această e greșeala curat numai a sistemului de guvernare. Cultura națională viguroasă, ad-ministrațiune publică bună și destoinică — și chestia de naționalități, în scurt timp va dispărea din patria noastră. La aceasta însă trebuie nu vorbe late, nu aroganță seacă,

ci pe lîngă intenție resolută se mai recere încă și minte și pricepere.

În politica de naționalități a baronului Desider Bánffy nu a fost însă nici una, nici alta din aceste recerînțe. *Bánffy a fost brutal în jos și umilit în sus. Cînd 'i-s'a interzis de a lua în propria conducere resortul internelor, nu a resonat nimic.* Cînd legea despre numirile de locuri fu sancționată numai pe lîngă clausula, că legea *nu se execută*, — *Bánffy s'a mulțumit și cu asta.* Cînd 'i-s'a demandat, ca spre a atrage România spre alianța triplă să arate Valahilor ardeleni față mai veselă, Bánffy a zîmbit. Alătura cu astfel de căciuliri, apoi nu poate avea loc titlul de «cel mai național ministru-president»!

Baronul D. Bánffy a organizat în gremiul ministru-presidențial o *secțiune a naționalităților*. În fruntea secțiunii acesteia a pus pe nn procuror de stat *Jeszenszky Sándor*, a dezvoltat mare activitate și a ajuns și la unele rezultate. Numai cît Bánffy 'i-a concretizat și *alegerile de deputați dietali*. Misiunea lui *Jeszenszky* a fost: să suprimă opoziția maghiară și să nimicească pe agitatorii români. Ce contrast, ce absurditate! Cel ce la noi suprimă sentimentul național maghiar, nu va putea nici-cînd să învingă lupta cu naționalitățile! Prima dă putere pentru a doua, și fiind-că D. Bánffy deopotrivă a lovit în Maghiar și în Român, — și *față de ambii a proces în mod nedrept și cu mijloace nelegale* — de aceea a căzut în ambele direcții, și față cu Maghiarii și față cu Românii.

PREMIILE ACADEMIEI

Academia Română va acorda anul acesta patru premii pentru opere deja publicate și patru pentru lucrări prezentate în manuscris asupra unor subiecte puse la concurs.

S'au prezentat la aceste premii următoarele lucrări.

1) La *Premiul Năsturel-Herăscu* de 4.000 Lei, care este a-se da celei mai bune cărți scrise în limba română, cu conținut de ori-ce natură, care se va judeca mai meritorie

printre cele publicate de la 1 Nov. 1897 pînă la 31 Oct. 1898, — s'au prezentat următoarele publicațiuni: *Argeșianu* (Dr. S.), Noțiuni de igienă și medicină populară, București 1898. *Assan* (B. G.), Călătorie în regiunile polare nordice. Conferință, București 1897. *Borgovanu* (V. Gr.), Istoria pedagogiei, ed. II. București 1898. *Gîrbea* (G. O.), Iov, poemă dramatică în versuri ritmice, Buc. 1898. *Gheorghiu* (Xenophon C.), Incercări critice de literatură franceză, Buc. 1898. *Idieru* (N. E.), Istoria artelor frumoase, Buc. 1898. *Maior* (Dr. George), Manual de agricultură rațională. Fitotechnia sau cultura specială a plantelor, București-Brașov 1898. *Manoilescu* (C.), *Zaharia* (C.) *Munteanu* (Victor), Conducătorul în viață practică a absolventului școlii primare, Iași 1898. *Moldovan* (Silvestru), Zarandul și Munții-Apuseni ai Transilvaniei, Sibiu 1898. *Murnu* (George), Gînduri și vise. Iași 1898. *Niculescu-Brăiliteanu* (S.), Fizica, ed. II. Buc. 1898. *Popescu Ciocănel* (George), Mănăstirea Găvanul, etc., Ploești 1898. *Roselli* (Dimitrie R.), Dicționarul contemporanilor din România (1800—1898), Buc. 1898. *Țițu* (Ioan), Geografia comunei Comîndărești, distr. Botoșani, București 1897.

2) La *Premiul Statului Eliade Rădulescu*, de 5.000 lei, care este a se da unei cărți scrise în limba română, cu conținut literar, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Novembre 1896 pînă la 31 Octombrie 1898, — s'au prezentat următoarele publicațiuni: *Conduratu* (Gr. C.), Incercări istorice, Relațiunile Țării-Românești și Moldovei cu Ungaria pînă la anul 1526, București 1898. *Cosmovics* (Vasile), Domnița Olena, tragedie, București 1898. *Cruceanu* (Ștefan), Lacrime, Iași 1898. *Dauș* (Ludovic), Spre moarte, Buc. 1897. *Dușescu Dușu* (T.), Crîng și luncă, versuri, București 1899. *Dușescu Dușu* (T.), Freamăt, versuri, Buc. 1898. *Georgescu* (St. sergent), Albanezii, dramă, București 1898. *Lecca* (Haralamb G.), Casta-Diva. Tertia, București 1899. *Nelly* (Cocea-Nicolae), Poet — Poetă, roman, București 1898. *Nelly* (Cocea Nicolae), Copil din flori, București 1898. *Papahagi* (P.), Din literatura populară aromână, București 1898. *Petrașcu* (N.) Scriitori români contemporani, studii critice, Buc.

1898. *Popescu Ciocănel* (Gheorghe), Basme, snoave, ghicitori etc., Ploești 189. *Roselli* (Radu D.), O lecție, dramă Buc. 1899. *Speranța* (Th. D.), Anecdote afumate, 1898, *Speranța* (Th. D.), Icoane vii, București f. a.

3) La *Premiul Adamachi*, de 5.000 lei, care este a se da unei cărți scrise în limba română, cu coprins moral, de orice natură apărută dela 1 Nov. 1887 pînă la 1 Oct. 1898, — s'au prezentat următoarele publicațiuni: *Assan* (B. G.), Du rôle dela Roumanie dans le mouvement commercial de l'Europe, etc., București 1897. *Grecescu* (Dr. D.), Conspectul florei României, Buc. 1898. *Leonardescu* (Const.), Principii de filosofia literaturii și a artei. Incercare de estetică literară și artistică, Iași 1898. *Pacu* (Moise N.), Manual de morala evanghelică, ed. II. Galați 1897.

4) La *Premiul Asociațiunii Craiovene pentru desvoltarea învățămîntului public* de 1.500 lei, care se va decerne celei mai bune cărți didactice în limba română, dintre cele tipărite dela 1 Ian. 1895 pînă la 31 Oct. 1898, — s'au prezentat următoarele publicațiuni: *Adamescu* (Gheorghe), Noțiuni de istoria limbii și literaturii românești, București 1896. *Adamescu* (Gheorghe), Crestomație pentru istoria limbii și literaturii Românești, Buc. 1897. *Borgovan* (V. Gr.). Carte de cetire pentru cl. II primară urbană. ed. II. Buc. 1898. *Calmuschi* (Const.), Geografia României și a țărilor vecine locuite de Români, Ploești 1898. *Cosăcescu* (N.), Curs elementar de algebră, București 1897. *Floru* (Ioan S.), Istoria popoarelor vechi, București 1898. *Hodoș* (Enea), Manual de istoria literaturii române, Caransebeș 1896. *Idieru* (N. E.), Studii de economie politică și finanțe, 2 vol., București 1895, 1897. *Manliu* (I.), Carte de cetire pentru usul școlii secundare, 3 vol., București 1898. *Manoilescu* (C.), *Zaharia* (C.), *Munteanu* (Victor) Cartea premiantului și a școlarului în vacanță, Iași 1898. *Niculescu-Brăiliteanu* (S.) Geologie pentru clasele secundare inferioare, București 1898. *Popescu Ciocănel* (Gheorghe), Text-Atlas Geografia județului Constanța, Ploești 1897. *Radu* (V. I.), Expunerea principiilor economiei politice, Iași 1899. *Scraba* (G. D.) *Negulescu* (Șt.), *Theodosiu* (Grig.), Carte de cetire pentru clasa IV primară urbană, ed. IV, Buc. 1898. *Stră-*

Janu (M.), Principie de estetică și poetică, p. II, Poetica, Craiova 1896. *Țițu* (Ioan), Geografia comunei Comîndărești, districtul Botoșani, Buc. 1897. *Xenopol* (Lucreția), Curs de geografie pentru usul clasei V secundare, p. I. Geografia matematică, Iași 1895.

În sesiunea generală trecută, scăpîndu-se din vedere a se alege comisiunea pentru examinarea cărților didactice prezentate la acest premiu, cea comisiune s'a ales provisoriu, sub rezerva aprobării d tre, în ședința ordinară dela 13 Novembre. Ea se compune din d-nii V. Maniu, I. C. Negruzzi și Gr. Ștefănescu.

6. La *Premiul Alexandru Bodescu*, de 1.500 lei, care este a se decerne celei mai bune lucrări în limba română asupra subiectului: «Cercetări istorice asupra orașelor Chilia și Cetatea-Albă», — s'a prezentat un manuscrip purtînd devisa: «Suum cuique».

7. La *Premiul Neuschotz*, de 2.000 lei care era a se da celei mai bune lucrări în limba românească asupra subiectului: «Compendiu istoric asupra dezvoltării industriale la Români pînă la 1897», — nu s'a prezentat nici o lucrare. De asemenea nu s'a prezentat nici o lucrare la Premiul Statului Lazăr, de 5.000 lei, care era a se decerne celei mai bune scrieri în limba română asupra subiectului: «Studiul hidrografic complet al unuia din următoarele riuri: Jiul, Oltul, Argeșul, Ialomița, Siretul.» Nu s'a prezentat lucrări nici la Premiul Adamachi, de 5.000 lei, care trebuia să se deacearnă celei mai bune scrieri în limba română asupra subiectului: «Biserica creștină ortodoxă din România și influența ei morală în evoluțiunea culturală a țărilor române dela începutul secolului nostru pînă la 1891.»

9. La concursul publicat pentru continuarea traducerii lui Titus Livius, s'au prezentat 10 manuscrite, cari toate au fost predate secțiunii literare, pentru-ca să le examineze.

10. Conform regulamentului fundațiunii Ioan Lecompte du Noüy, adoptat în sesiunea generală a anului trecut, s'a ținut la începutul lunii Maiu, la școala de Bele-Arte din București, concursul pentru acordarea în ziua de 10 Maiu a primelor anuale pentru desemnul după antic și după natură. Numai al doilea din aceste premii a fost

acordat cu devisa: *Femeia este cea mai excelentă făptură a întregului univers*. Lucrarea s'a constatat a fi a d-lui Oprîșan Rădulescu.

În anul acesta concursul pentru premiile I. Lecompte nu Noüy se va ține între elevii școlii de Bele-Arte din Iași.

„Pasivitatea Română.”

Ziarul kossuthist «*Egyetértés*» din Budapesta, de Duminecă 9 Aprilie n., publică sub acest titlu o scrisoare a cunoscutului fruntaș român, din Lugos, Coriolan Brediceanu, însoțită de observările redacțiunii aceluia ziar.

Redacțiunea ziarului «*Egyetértés*» s'a adresat adică d-lui avocat Brediceanu, pe care dîce, îl cunoaște «ca pe unul din conducătorii mișcării naționale și în general ca pe cel mai intransigent politician național român» cu mai multe întrebări. Numita redacție a voit adecă să afle, între cari împrejurări ar fi Românii aplecați a părăsi pasivitatea și a lua parte activă în politică: ce părere au Românii despre reforma electorală pusă în prospect pe basa compromisului între partide; ce părere au Românii din punct de vedere naționalist despre noul guvern; care ar fi atitudinea Românilor relativ la teritoriul vamal independent, la revisiunea legii eclesiastice etc. etc.

La întrebările lui «*Egyetértés*», d-l Brediceanu a răspuns prin următoarea scrisoare:

«Nu mă simt chemat a răspunde în merit la întrebările de mare importanță politică ce mi-le-ați adresat. La aceasta, după convingerea mea numai un for e competent: *conferința partidului național român*, care însă după cum bine este cunoscut, e

«oprită de present prin ordinațiuni ministeriale de a se întruni.

«Cît va dura această stare excepțională și anticonstituțională și ce poziție ar lua între împrejurările date de conferința partidului, dacă eventual încetînd această stare de lucruri ar fi convocată? aceasta firește eu n'o pot ști. Un lucru însă e sigur, și adevărat: pînă ce poporul român va fi încetușat prin ordinațiuni ministeriale, la mîni și la picioare, în cît nu se mai poate mișca, despre o acțiune politică a lui nici nu se mai poate vorbi serios.

«Astfel numai la întrebarea: In ce fel de condițiuni ar fi aplecați Românii a părăsi pasivitatea și a lua parte activă în «politică»? pot să răspund, dar și aceasta numai în mod formal, următoarele:

«Pentru-ca Românii părăsind pasivitatea la care au fost siliți, să poată pași pe terenul politice de activitate, aceasta atîrnă — după părerea mea — dela mai multe împrejurări, în a căror discuțiune din motivul indicat deja nu pot să intru; dar cea mai dintîu și de frunte dintre aceste împrejurări respective condițiuni ar fi: restituirea facultății de acțiune liberă, legală și constituțională a partidului politic român, a partidei naționale române, restabilirea și drepturile ei constituționale, scoaterea din vigoare a ordinațiunilor ministeriale anticonstituționale, c'un cuvînt «*restitutio in integrum*» privitor la «*viața și activitatea partidului nostru național român*».

Primiți etc.

Coriolan Brediceanu.

La acest răspuns foaia maghiară opozițională face următoarele observări.

Ei bine, dacă părerea d-lui Brediceanu poate fi admisă cu privire la viitoarea atitudine a politicei naționaliste române și dacă el exprimă fidel punctul de vedere al Românilor din Ungaria: atunci cu anevoe va putea să urmeze încurînd în cetarea pasivității, fiind-că acea deplină *restitutio in integrum*, pe care o amintește el ca condițiune, în împrejurările noastre este simplamente absurditate. Că pentru ce este absurditate, d-l Brediceanu o știe tocmai așa

de bine, ca ori-care politician maghiar Tocmai de aceea e de prisos a desvolta aceasta mai pe larg.

Vărsare de sînge la Arad

«Tribuna Poporului» publică următoarea știre:

Azi s'a întîmplat în Arad un lucru ce de mult nu s'a văzut: într'o bătaie ce s'a încins între tinerii români din Micălaca, veniți la recrutare și între poliție, s'au vărsat sînge.

Iată cum s'a petrecut lucrurile.

Tinerii din Micălaca au venit la asen-tare, ca de obicei, sub flamura steagului casei domnitore, combinat cu tricolor român. Și veseli, cu musică, cîntînd că suna orașul. Ajungînd în fața primăriei, au fost însă atacați de pandurii poliției, care au venit să le răpească steagul. Polițiștii au sărit cu înverșunare asupra Românilor, dar aceștia nu s'a lăsat, ci rezultatul întregii lupte a fost că s'a rupt mînerul steagului și atît polițiștii cît și feciorii români s'au ales cu cîteva vulnerări mai ușoare.

Tinerii s'au împrăștiat apoi, unii mergînd spre casa comitatului, alții la restaurantul Hamedli (din fața poliției) unde veselie a urmat, căci de cîoenirea întîmplată, feciorii se entusiasmă și mai tare, mai ales că au reușit să mîntue steagul. Cîntau veseli în restaurant și înaintea restaurantului, căci erau mulți.

Intr'aste în curtea poliției o neobicinuită desfășurare de forță. Se sună alarma. Intreaga garnisoană pusă sub arme. Cu baionetele înfipte, întreaga gardă pornește spre Hamedli, vrînd să aresteze pe feciori să le ia steagul.

nardă pornește spre Hamedli, vrînd să aresteze pe feciori și să le ia steagul.

Ei nu vor să se predea. «Mai bine murim», strigă unii și începe o luptă des-

perată, cu pumnii în contra baionetelor. Intr'astă lume imensă inundă piața și iese vestea, că s'a trimes eupă ajutorul miliției din cetate. Nainte de e sosit însă, în lupta neegală mai mulți feciori sunt arestați unul cite unul, aceasta însă numai după lupte singeroase, făcându-se răni grave, vșa că pieața e stropită cu sânge. Mai grav rănit este un biet micălăcian care din întâmplare ajunsese la locul de bătaie și avea în mână vasele cu care ducea lapte. A fost dus la spital, fiind într'o stare gravă.

Steagul a fost dus și el, rupt în bucăți, la poliție, care acum va începe proces pentru tricolor și steagul împărătesc.

LES ROUMAINS DE MACEDOINE

En face des affirmations baroques de la Revue russe, *La Russie*, relatif aux Roumains de Macédoine, il est intéressant de dire quelques mots.

La susdite revue, commence par dire, en s'étonnant, comment les Roumains de Macédoine, dont le nombre ne surpasse pas le chiffre de 30.000 hommes, ont la prétention de s'affirmer comme nation apart et de réclamer de droits? (!) De plus, elle attribue aux Roumains de Macédoine des qualités assez basses, disant même que ces Roumains ressemblent plutôt aux tziganes qu'aux autres Roumains, quant à leur langue elle est tout à fait corrompue.

Puisque l'auteur de cet article de la *Russie*, n'a pas la taille de discuter une question si délicate et si profonde pour lui, nous nous contenterons non de le combattre, mais seulement de lui indiquer les principaux auteurs étrangers, qui ont écrit sur cette question, et nous le prions de se hâter, pour sortir de son ignorance

caractéristique russe, ou sinon de cesser par faire des surprises par ses bêtises.

Voici les conseils que nous te donnons, fameux écrivain russe:

Lisez, pour vous convaincre du rôle que les Roumains ont joués dans la péninsule Balcanique:

1. L'histoire de l'empire roumaino-bulgare et vous y rencontrerez de grands empereurs roumains, comme Petre et Assan, Ionice, etc.

2. Lisez, monsieur, le voyage de Benjamin de Toudella dans péninsule balcanique et vous verrez, qu'il ne trouve partout, par où il passe, qu'une population compacte roumaine, douée de qualité chevaleresque à outrance.

3. Lisez, Pouqueville, ex-consul français à Jannina, qui est frappé d'admiration, en face des coutumes et des moeurs purs Roumains de la population valaque.

4. Lisez, monsieur, La Grèce contemporaine, par A. About, et vous y rencontrerez, parmi autres informations intéressantes pour vous, qu'il ne trouve de semblable à la beauté des femmes valaques, disant même qu'elles surpassent les *cadines*, des Turcs.

5. Lisez, Rangabé, auteur grec et grand homme d'Etat, qui a vu de près le Roumain de la péninsule et qui ne s'abstient de dire que la famille valaque mène une vie princière.

6. Lisez, la révolution grecque de 1821, pour voir que la plus grande partie des capitaines de l'indépendance grecque n'ont été que Roumains. Lisez, aussi leurs journaux de l'année dernière pour voir que les bataillons composés de Roumains et les volontaires roumaines sont ceux qui ont combattu le mieux. Lisez, en même temps les journaux turcs pour voir l'heroïque résistance que les Roumains d'un seul village de la frontière greco-turque, ont déployée à combattre les insurgents grecs.

7. Lisez, encore je vous prie, les statistiques turques, qui trouvent insuffisant le nombre des Roumains lorsqu'elles le monte à 700.000, en disant qu'il y a encore un grand nombre de familles valaques, lesquelles quoique parlant le roumain, cependant, ont des sentiments grecs à cause de leur éducation.

Quant à leur langue, si ce n'est l'aveugle fanatisme qui vous empêche de le dire, il faut être assez stupide et ignorant, pour n'affirmer qu'elle en est la seule qui soit la plus rapprochée du latin. Que Hajdeu, Weigand et tous les autres cidessus énumérés vous servent de lumière!

Quant à leur ressemblance aux Tziganes, il suffit pour vous fermer la bouche et pour tenir pour vous cet épithète, [d'indiquer, que les Grecs dans leurs géographies ne prononcent presque jamais le nom d'une commune valaques sans la précéder de l'épithète *ἡ εὐανδρος* c'est-à-dire celle qui contient de beaux hommes.

Quant à leur sagacité d'esprit, à leur beauté, à leur taille, oh je vous assure, Monsieur qu'ils sont pour vos Bulgares, ce qu'ont été pour la première fois les Espagnols aux Mexicains.

En tout cas, ils surpassent vos congénères bulgares, dont le nom a été à juste raison assimilé par leur fierté traditionnelle romaine à celui d'idiot, et en considérant pour la plus grande injure, lorsqu'on dit à quelqu'un *bulgare* ou *vourgar* qui n'est pas loin de *vulgaire*.

J'ai écrit ces quelques lignes, non pour vous détourner de votre opiniâtreté maligne, ni même de discrediter votre revue, en face de votre ignorante race, la quelle ne mérite pas d'écouter de meilleur, du moment qu'elle goûte avec plaisir de telles hallucinations d'une vulgareté enervante, mais tout simplement pour montrer au monde qu'il y a aussi de fameux écrivains russes, lesquels outre la cour de leur mai-

son, connaissent et le marché de leur ville, mais s'ils essayent de connaître plus loin, ils voient la Sibérie.

G. Zouca.

La Question des Nationalités

Ce n'a pas été sans un sentiment de surprise qu'on a vu le tsar, au moment même où il convoquait la conférence pour le désarmement, déchirer de ses propres mains les lettres patentes presque séculaires qui accordaient à l'une des provinces de ses vastes Etats, à la Finlande, son autonomie.

En 1806, l'un de ses prédécesseurs, Alexandre I^{er}, s'emparant de ce grand-duché, qui était une province de la Suède, promettait solennellement de «garantir pieusement le maintien des lois et privilèges» et l'année suivante il authentiquait cette promesse devant les Etats Généraux de Finlande réunis en diète générale à Bergo par un *Acte de confirmation* ainsi libellé:

Les décrets de la Providence nous ayant mis en possession du grand-duché de Finlande. Nous avons voulu, par l'acte présent, confirmer la religion et les lois fondamentales du pays, ainsi que les droits et privilèges dont chaque classe en particulier, dans ledit Grand-Duché, et tous les habitants en général, quelle que soit leur position élevée ou inférieure ont joui jusqu'ici selon la Constitution. Nous promettons de maintenir tous ces avantages et lois fermes et inébranlables, et dans leur pleine force.

Cet engagement solennel avait été tenu par tous les successeurs d'Alexandre I^{er}; Nicolas I^{er}, qui n'aimait point les Constitutions, avait bien négligé de convoquer la Diète de son grand-duché, mais il avait respecté complètement les privilèges dont il jouissait, et le tsar actuel, à son avènement au trône impérial, s'était empressé d'adresser un rescrit spécial au gouverneur général de la Finlande «pour confirmer la constitution, la religion, les lois fondamentales et tous les droits du grand-duché, et pour attester qu'il faisait cette confir-

mation avec une profonde satisfaction, en souvenir des innombrables et de reconnaissance que la population finlandaise a toujours données à ses souverains.

Ces preuves de dévouement, le *Temps* les rappelait ces jours derniers en quelques lignes d'une concision fort éloquente, alors qu'aux termes du statut, les soldats du grand-duché ne devaient le service militaire qu'à l'intérieur. En 1812, c'était une garnison finlandaise qui gardait Saint-Petersbourg; en 1877—78, à Plevna, les troupes finlandaises firent des merveilles de bravoure; en 1880, en pleine terreur nihiliste, c'était à une garde finlandaise qu'Alexandre II confiait le Palais d'Hiver. En outre, depuis 1806 jamais l'ordre ne fut troublé dans le grand-duché et aucune des provinces du vaste empire ne se montra plus respectueuse de l'autorité souveraine.

Comment le tsar du désarmement a-t-il été amené, sinon à enlever complètement aux Finlandais les privilèges qu'il s'était engagé *motu proprio* à maintenir intégralement, tout au moins à les réduire considérablement, et par exemple à obliger les Finlandais aux mêmes obligations militaires que les Russes et à réduire la Diète à une simple Chambre d'enregistrement? A-t-il obéi à ce besoin de russification qui avait prévalu d'abord pour la Pologne et ensuite pour les provinces Baltiques? A-t-il voulu répondre péremptoirement à la campagne de rapprochement qui se faisait en Suède et qui avait trouvé un écho chez les frères séparés, et qui ressemble beaucoup au mouvement qui se produit chez les Roumains de la Transylvanie hongroise qui ont détourné leurs regards de Buda-Pesth pour les reporter vers Bucarest? Nous ne nous chargeons pas d'indiquer exactement quelle est la raison d'Etat qui a inspiré Nicolas II. Mais ce qui est certain c'est qu'à diminuer les immunités anciennement concédées, le tsar n'a fait qu'accentuer l'hostilité de la Suède et que celle-ci qui hésitait à se jeter dans les bras de l'Allemagne, y paraît aujourd'hui tout à fait disposée.

Le journaux allemands qui ne font pas prendre le mot d'ordre à la Chancellerie de Berlin et les journaux anglais se montrent fort émus de cet incident; les premiers

n'ont pas encore digéré la russification des provinces baltiques, et les seconds ne pardonnent pas à la Russie ses progrès en Chine. C'est une affaire entendue. Mais qui, en fin de compte, est responsable de cet espèce d'attentat perpétré contre l'âme même des races? Il y avait en Europe un peuple qui était l'avocat, l'organe attitré du double principe des frontières naturelles et des nationalités qui lui avait donné ses millions et son sang. L'Allemagne, par un coup de Jarnac lui a enlevé les provinces lorraines et le Rhin, et l'Angleterre a applaudi. Aujourd'hui la race slave gagne de proche en proche, la Russie veut que toutes ses provinces soient homogènes et slavisées, elle se prépare à mettre la main sur les meilleurs morceaux de l'Autriche au jour prochain de sa décomposition; elle est la maîtresse de la presqu'île des Balkans et demain elle étendra la main sur la Corne d'Or; elle est à la veille de réaliser à son profit le mot célèbre de Napoléon I-er, prophétisant qu'à la fin du siècle, l'Europe serait républicaine ou co-saque. Encore une fois, à qui la faute? Nous laissons aux journaux allemands et anglais le soin de répondre.

L'Autriche-Hongrie et le fédéralisme

Mr. H. Gaidoz, directeur à l'École des Hautes Etudes de Paris, vient de publier un très remarquable article dans «*La Pensée Slave*» qui paraît à Trieste. L'article de Mr. Gaidoz a pour titre «*Quelques mots sur la question des langues nationales*».

Nous y lisons l'opinion suivante :

Les Allemands de Vienne ont voulu, par le dualisme, barrer le chemin au fédéralisme, et ils l'ont barré en effet. *Et il se trouve aujourd'hui, que le fédéralisme serait le salut même des Allemands d'Autriche devant le flot montant du Slavisme!* Je n'insiste pas sur le point de droit historique ou public.

La Suisse est le type, le modèle de l'état fédéral, dans lequel plusieurs nationalités diverses peuvent vivre en paix, grâce au bon vouloir et à l'esprit de tolérance. *L'état d'anarchie, où s'agit la monarchie austro-hongroise* — en attendant, peut-être, des guerres civiles d'ordre national — *ne peut autant qu'il me semble, à moi, étranger, voyant les choses de loin, se résoudre d'une façon pacifique et surtout libérale que par le fédéralisme, mais un fédéralisme à la Suisse, et par la tolérance linguistique.*

INFORMAȚIUNI

Simbătă 20 Martie a. c., Societatea culturală «Carpații» a dat în saloanele soc., *Liedertafel* o serată dansantă în scop de binefacere, pentru a veni adică în ajutorul câtor-va școale românești de peste munți amenințate de Unguri cu distrugere. Pe stîlpii acestei societăți, Liga culturală s'a ridicat, ajungînd ținta dorită. Aceleași idei le are și societatea Carpații. Activitatea ei, ce e drept, e mai restrînsă și asta din cauza fondurilor sale. Serata a fost foarte bine cercetată, lume aleasă.

Beneficiul a fost de neașteptat, fiecare dînd cu plăcere pentru scopul dorit indicat mai sus.

Serata s'a deschis cu imnul «*Deșteaptă-te Române*» urmînd celelalte dansuri, dansul «*Romana*» (Quadriile) joc de peste Darpați fiind condus cu multă dibăcie de d-l *Ion Baboeanu Droc*, vice președintele societății.

Costumul național din diferite țări, nu localități, a fost bine cercetat. — Serata a ținut pînă la orele 6 dimineața.

Am remarcat pe d-nele Tetz, Beju, Păcățeanu, Grancea, Gramă, Mihalcea T. Constantinescu, Ion Poiană, Nicolescu, N. Poiană, Săvulescu, Polichroniade, Ardeleanu, Rosescu, Stireciu.

Buchetul domnișoarelor era reprezentat din drăgălașele d-șoare surori: Octavia și Natalia Baboeanu, Hrisia Stătescu, Theodoru, Dobrescu, Ioan, Comșa, Constantinescu, Popescu, Ștefănescu, Demetrescu, Alexandrescu, Ionescu, Rusescu.

Cavaleri. — I. Tetz președintele, N. Poiană, Ion Baboeanu Droc vice-președintele societății, d-l Beju, Constantinescu, Păcățeanu, N. Poiană, I. Poiană, Angelescu, Mihalcea, Huxins Sechabedin, V. Nicolescu avocat Luca, Grancea, Panaitescu, Grama, Theodoru, Petroni, Popescu, St. Nicolescu, Negritz, Țincu, C. Nicolescu, Săvulescu, Teoharide, Terpu, Vespremianu, sublocotenentii, Palada, Serbescu, etc.

Aducem mulțumiri de reușită: d-lui vice-

președinte Baboeanu, care a muncit foarte mult pentru splendida reușită a acestei serate.

Totodată ne exprimăm recunoștința noastră tipografiei fraților *Göbl Fii*, strada Regală, care deși în timpul grevei, știind scopul de binefacere ce urmărește societatea noastră, ne-a tipărit tot necesarul gratuit.

«*Totul pentru națiune.*»

X. X.

D-lui Sava Șomănescu i-s'a expediat din Viena următoarea telegramă:

«Colonia și tinerimea română din Viena întrunită spre bineventarea studentului martir Lucian Bolcaș, cu viu entuziasm Vă aduce omagiile sale asigurîndu-vă de admirațiunea și iubirea sa — Vă urează mulți fericiți ani,

A. Vaida Voevod, M. Popovici, Tilenschi, Peteu, Atanasiu, Murgoci, Ivan, Dr. Cuparescu, Dr. Doctor, Dr. Calinciuc, Dr. Popovici, Dr. Bodea Sirbu, Ilici, Perția, Tîlea, Sassu, Dr. Georgean, Dr. Corinna, Ganea, Vodă, Procopovici, Lincu, Malinașiu, Dracinchii, Stufureac, Simionescu, Bicu Muntean, Păscuțiu, Barbu, Mîndrilă, Turcan, D. Turcan, Or. E. Solomon Crăciunescu, Grigorovici, Dr. Preda, Procopovici.

„Adunați spre bineventarea colegului Vostru Lucian Bolcaș, cu iubire frățească și sinceră simpatie, vă dorim putere sufletească în continuarea luptei începute pentru gloria aspirațiilor noastre comune.

(Subscriși cei mai de sus!)

*

Societatea de cultură *Macedo-Română* a ales membru onorific pe d. A. Ferrierra de Serpa. D-sa a trimes următoarea scrisoare d-lui V. A. Urechia, președintele acestei societăți:

Lisabona, 3 Aprilie 1899

Domnule președinte,

Am avut onoarea de a primi diploma de membru onorific al societății de cultură *Macedo-Română*,

Primesc cu recunoștință acest semn de distincțiune și voi fi fericit de a vă oferi modestul meu concurs, spre a contribui la dezvoltarea Societății.

Bine-voiți a primi, domnule președinte, asigurarea distincțiilor mele considerațiuni.

Antonio Ferrierra de Serpa
Consulado general del Ecuator en Portugal, Lisboa